

Posudek habilitační práce Dominika Repky „Funkcia nádob v pohrebných zvyklostiach v dobe laténskej“

Po detailním prostudování předloženého spisu mohu konstatovat, že práce představuje komplexně pojaté souhrnné dílo, zaměřené na danou problematiku v širším středoevropském kontextu, prozrazující erudici jejího autora a také fakt, že autor se pojednávanou tematikou dlouhodobě zabývá a značně se v ní orientuje.

Z hlediska náročnosti dané problematiky je nutno vyzdvihnout fakt, že autor sice primárně vychází ze slovenských laténských pohřebišť, avšak zjištěné poznatky konfrontuje s analogickou situací na poměrně velkém území střední Evropy a mnohdy i mimo ní. Tato skutečnost vyžaduje nejen hlubokou znalost tématu na domácím slovenském území, ale také ve všech dalších relevantních oblastech. Je tedy zřejmé, že způsob uchopení a zhodnocení dané problematiky prozrazuje, že autor svou erudicí dospěl do fáze, kdy je kvalitního zpracování poměrně náročného tématu jednoznačně schopen.

Z hlediska posouzení úrovně zpracování práce je možno konstatovat, že tato je zcela logicky členěná, není vynechán žádný podstatný aspekt tématu a obsahuje relevantní odbornou literaturu, a to mnohdy práce velmi aktuální, které se objevily teprve před jedním nebo dvěma roky. V některých případech mohu mít poněkud jiný názor na dílčí strukturu práce, např. umístění kapitoly „Metodika práce“. Avšak toto je spíše věcí názoru a umístění této kapitoly nepředstavuje až tak zásadní problém.

Pokud bychom měli hodnotit přínos práce a úroveň prezentovaných výsledků, pak je nutno zdůraznit, že na autorově přístupu, resp. aplikaci celé škály analytických výzkumných metod, je možno jednoznačně demonstrovat, jaký posun učinil obor od dob pouhé typo-chronologické analýzy až do současnosti, kdy je možno k zodpovězení celé řady otázek použít výsledky nejrůznějších přírodovědných, ale i antropometrických a dalších metod. Jako příklad zahrnutí výsledků těchto analýz uvádím např. příklady chemických rozborů organických reziduí původních obsahů nádob, které provedli němečtí badatelé na materiálu z proslulého pozdně halštatského hradiště Heuneburgu (ale samozřejmě i jinde). Obrovský význam těchto výsledků, ilustruje např. fakt, jakým způsobem mohou tato data prolomit stará paradigmatata, která vznikala na bázi použití pouze tradičních archeologických metod. Příkladem budiž teorie, dle které středoevropští Keltové v 6. a 5. století př. Kr. zejména na soudobých centrálních místech konzumovali víno podle vzoru řeckých pícíich slavností-symposií. Ovšem, rozborů organických reziduí na importované attické keramice odhalily nejen stopy vína, ale všech dalších myslitelných nápojů. Je tedy jasné, že při konzumaci např. medoviny či piva nemůžeme v žádném případě hovořit o napodobování řeckých symposií, kdy bylo jediným myslitelným nápojem ředěné víno.

Jako významný badatelský přínos autorovy práce hodnotím korelaci metrických vlastností nádoby s možnostmi úchopu nádob dle antropometrických dat průměrné populace, rovněž s reflexí antičtých ikonografických pramenů, jakým způsobem se pojednávaný typ nádoby (např. mísa s omfalem) držel v ruce apod. Je chvályhodné, že autor pracuje nejen s antropometrickými daty současné populace, ale také s daty populace, pohřbené v laténských hrobech a zohledňuje rovněž vztah mezi velikostí nádoby z konkrétního hrobu a věkem v něm pohřbeného jedince. Aplikace uvedených poznatků tak velmi významně ovlivňuje interpretaci funkce jednotlivých nádob a činí svou interpretaci zároveň o mnoho pravděpodobnější, než kdyby byla interpretována bez využití uvedených dat.

Významný přínos mají rovněž autorovy úvahy, které se týkají některých součástí nádob, interpretovaných doposud převážně jako specifický druh výzdoby. Autor naopak u těchto prvků předpokládá praktickou funkci, umožňující např. trvanlivější uzavření nádoby např. přetažením látky přes okraj nádoby apod. Tento aktivní a neotřelý přístup k interpretaci dílčích částí nádoby, s maximálním možným odklonem od dosavadně platných paradigmat je navýsost žádoucím zejména proto, že nás o mnoho více přibližuje k tehdejší realitě využití nádob a odklání nás od nepravých cest virtuálně vytvářené rekonstrukce funkce či využití daného keramického typu.

Velmi pozitivně hodnotím zohlednění relevantních reálií souvisejících se soudobým středomořským světem, ať jde již o zprávy antických autorů o konzumaci nejrůznějších druhů nápojů, data ikonografické povahy na figurové keramice informující o způsobu využití dílčích typů nádob, nebo zamyšlení nad analogickým využíváním různých typů nádob v keltském a středomořském světě, resp. úvahy o kompozici různých druhů sad nádob pro specifické využití apod. V tomto smyslu je velmi důležité to, že Keltové nebyli pouze sousedy antického světa, kteří se mohli nechat ovlivnit nejrůznějšími aspekty soudobého antického života. Naopak, od 4. století př. Kr. se Keltové stali díky svým invazním proudům přímou součástí antických dějin, a to nejen v oblastech, které např. v Itálii či Anatolii dlouhodoběji osídlili, ale také v mnoha dalších, kde působili jako námezdní žoldněři v nejrůznějších armádách helénistických vládů. Studium středoevropské laténské problematiky z pohledu Keltů jako součástí dějin pozdně klasického a helénistického světa je tak vlastně zcela logické.

Hovoříme-li o vědeckém přínosu práce, je na místě zmínit i některá pochybení, resp. doporučení k doplnění publikační podoby práce. Jedním dechem je však nutno dodat, že tato drobná pochybení v žádném případě nepovažuji za problémy zásadního charakteru, které by jakkoli práci devalvovaly:

- autor občas uvádí příklady konkrétních fenoménů či jevů bez udání příkladu či citace, např. s. 21 - „Příkladem může být využívanie keramiky definovanej z tvarového či technologického hľadiska ako kuchyňský alebo stolový riad v podobe urien určených na uloženie spálených ľudských pozostatkov v kremačných hrobch.“ Zde by bylo vhodně uvést některé příklady konkrétně, např. antickém světě využití figurové symposiální keramiky jako uren v Ibérii, severní Etrurii (Bologna/Certosa), jižní Etrurii (Tarquinia), i jinde
- s. 69-70 – autor zde řeší problematiku nádob ve tvaru boty. Zmiňuje zde i nádobu/urnu z časně laténské hrobu v Jikvi, okr. Nymbork v Čechách. U tohoto typu nádoby (Schnabelschuhe) by stálo za zmínku uvést, že představuje velmi důležitou reflexi skutečného typu obuvi, který byl ve střední Evropě Kelty skutečně v LTA nošen (viz ševcovské formy ze Sommereinu v Dolním Rakousku), a který patrně ideově pochází z Etrurie
- na s. 92 autor pojednává o kolkované výzdobě časně laténské keramiky – v současnosti se často zmiňuje přímá souvislost mezi časně laténskou kolkovanou výzdobou a kolkovanou a rytou výzdobou soudobé řecké černě glazované keramiky (Black glazed pottery), tato skutečnost by v textu stála za zmínku
- s. 109-112 pojednávají o identifikaci tekutého obsahu nádob pomocí archeobotanických analýz. Bylo by dobré sem zařadit i případ identifikace

lipového pylu, patrně jako reliktu medu nebo medoviny na etruské zobákovité konvici ze žárového hrobu z Ostrova u Stříbra na Plzeňsku, prozkoumaného v roce 2013 a publikovaného v roce 2016. Bohužel tato informace zde chybí

- kapitola „Závěr“ opakuje do velké míry to, co již bylo řečeno v průběhu práce a vyznívá poněkud neuzavřeně. Možná by bylo vhodnější se v závěru zaměřit na zhodnocení získaných dat v širším dějinném kontextu, resp. z pohledu každodennosti laténské civilizace, či naopak z hlediska jejich vztahů k okolním soudobým vývojovým centrům apod.

drobné nepřesnosti:

s. 78 – u obrázku č. 71 je uveden proslulý kráter Francois jako etruská váza. Kráter malíře Kleitia a hrnčíře Ergotima byl nalezen v Etrurii, je to však attický (athénský) výrobek

u obr. č. 90 hovoří popiska o nádobě černofigurové a červenofigurové; obě nádoby jsou však černofigurové

Co se týče úrovně jazyka a stylistiky, práce je psána srozumitelným jazykem s maximálním důrazem na faktické sdělení a věcnost. Jazyk autora je prost zbytečných floskulí a frází. Z hlediska gramatiky (nakolik mohu posoudit gramatiku slovenského jazyka, který není mou mateřskou řečí) jsem neregistroval žádné zásadní problémy. V textu jsem pouze na vícero místech zaregistroval problematické skloňování zejména terminů řeckého původu. Uvedené jevy však posuzuji optikou českého jazyka, nevím tedy, zda-li jsou příklady, které zmíním níže problémem rovněž v jazyce slovenském, či nikoliv, např.:

- s.75 – „Tvarovo je amforám blízke peliké. Některí bádatelia ho dokonca uznačujú.....“ V českém jazyce je peliké rodu ženského.
- totéž u popisky obr. 69 na s. 76
- popiska obr. 74 na s. 81. V strede sa nachádza rozmerný louterion.“ V českém jazyce je louterion rodu středního.

Výše uvedené drobné nedostatky však v žádném případě nepovažuji za problémy zásadního charakteru, které by jakkoli práci devalvovaly. Naopak, považuji jí za velmi zdařilé a komplexně pojaté dílo, z něž bude nezbytné nadále vycházet při jakékoliv další podrobnější studii nejen o hrobové keramice středoevropského prostoru v době laténské. Po detailním prostudování předloženého spisu mohu zodpovědně říci, že po vědecké stránce zcela splňuje kritéria habilitační práce. Jednoznačně tedy doporučuji udělení vědecko-pedagogického titulu docent jejímu autorovi.

v Roudnici nad Labem, 2. 8. 2021

doc. PhDr. Martin Trefný, Ph.D.